

eul_wid: okg-cc

Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεύς · Plutarch of Chaeronea

On Flesh-Eating Discourse A

Περὶ σαρκοφαγίας λόγος α΄

Period: Ῥωμαϊκή Roman
Dialect: Ἀττικίζουσα Atticizing
Domain: Φιλοσοφία Philosophy
Format: Πεζός Prose
Affiliation: Platonist

- τ 1 ΠΕΡΙ ΣΑΡΚΟΦΑΓΙΑΣ ΛΟΓΟΣ Α΄ Ἀλλὰ σὺ μὲν ἐρωτᾷς τίνι λόγῳ Πυθαγόρας ἀπείχετο σαρκοφαγίας, ἐγὼ δὲ θαυμάζω καὶ τίνι πάθει καὶ ποίᾳ ψυχῇ [ἢ λόγῳ] ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἤψατο φόνου στόματι καὶ τεθνηκότος ζῶου χεῖλεσι προσήψατο σαρκὸς καὶ νεκρῶν σωμάτων καὶ ἐώλων προθέμενος τραπέζας ὄψα καὶ τρυφὰς [καὶ] προσέτι εἶπεν τὰ μικρὸν ἔμπροσθεν βρυχώμενα μέρη καὶ φθεγγόμενα καὶ κινούμενα καὶ βλέποντα· πῶς ἡ ὄψις ὑπέμεινε τὸν φόνον σφαζομένων δερομένων διαμελιζομένων, πῶς ἡ ὄσφρησις ἤνεγκε τὴν ἀποφοράν, πῶς τὴν γεῦσιν οὐκ ἀπέστρεψεν ὁ μολυσμὸς ἐλκῶν ψαύουσαν ἀλλοτρίων καὶ τραυμάτων θανασίμων χυμοὺς καὶ ἰχώρας ἀπολαμβάνουσιν. ^[10]
- 993 B (μ 395) ‘εἶρπον μὲν ῥίνοί, κρέα δ’ ἄμφ’ ὀβελοῖς ἐμεμύκει ὀπταλέα τε καὶ ὠμά, βοῶν δ’ ὥς γίγνετο φωνή· τοῦτο πλάσμα καὶ μῦθος ἐστὶ, τὸ δέ γε δεῖπνον ἀληθῶς τερατῶδες, πεινῇν τινα τῶν μυκωμένων ἔτι, [καὶ] διδάσκοντα ἄφ’ ὧν δεῖ τρέφεσθαι ζώντων ἔτι καὶ λαλούντων, <καὶ> διαταττόμενον ἀρτύσεις τινὰς καὶ ὀπτήσεις καὶ παραθέσεις· τούτων ἔδει ζητεῖν τὸν πρῶτον ἀρξάμενον οὐ τὸν ὀψὲ παυσάμενον. ^[5]
- 993 C Ἦ τοῖς μὲν πρώτοις ἐκείνοις ἐπιχειρήσασι σαρκοφαγεῖν τὴν αἰτίαν ἂν εἴποι τις εἶναι τὴν ἀπορίαν· οὐ γὰρ ἐπιθυμίαις ἀνόμοις συνδιάγοντες οὐδ’ ἐν περισυσίᾳ τῶν ἀναγκαίων ὑβρίσαντες εἰς ἡδονὰς παρὰ φύσιν ἀσυμφύλους ἐπὶ ταῦτ’ ἦλθον· ἀλλ’ εἵποιεν ἂν αἴσθησιν ἐν τῷ παρόντι καὶ φωνὴν λαβόντες· ὧ μακάριοι καὶ θεοφιλεῖς οἱ νῦν ὄντες ὑμεῖς, οἷον βίου λαχόντες αἰῶνα καρποῦσθε καὶ νέμεσθε κληρὸν ἀγαθῶν ἄφθονον· ὅσα φύεται ὑμῖν, ὅσα τρυγᾶται· ὅσον πλοῦτον ἐκ πεδίων, ὅσας ἀπὸ φυτῶν ἡδονὰς [ἄς] δρέπεσθαι πάρεστιν· ἔξεστιν ὑμῖν καὶ τρυφᾶν μὴ μαινομένοις. ^[5]
- 993 D ἡμᾶς δὲ σκυθρωπότατον καὶ φοβερώτατον ἐδέξατο βίου καὶ χρόνου μέρος, εἰς πολλὴν καὶ ἀμήχανον ἐκπεσόντας ἀπὸ τῆς πρώτης γενέσεως ἀπορίαν· ἔτι μὲν οὐρανὸν ἔκρυπτεν ἀήρ καὶ ἄστρα, θολερῶ καὶ δυσδιαστατοῦντι πεφυρμένος ὑγρῶ καὶ πυρὶ καὶ ζάλαις ἀνέμων· ‘οὐπω δ’ ἥλιος· ἴδρυτο ἀπλανὴς καὶ βέβαιον· ἔχων δρόμον, ἡὼ καὶ δύσιν ἔκρινεν, περὶ δ’ ἤγαγεν αὐθις ὀπίσσω καρποφόροις ἐπιστέψας καλυκοστεφάνοισιν Ὠραῖς, γῇ δ’ ὕβριστο· (Empedocl. ^[5]
- 993 E B 154) ποταμῶν ἐκβολαῖς ἀτάκτοις, καὶ πολλὰ ‘λίμναισιν ἄμορφα· καὶ πηλοῖς βαθέσι καὶ λόχμαις ἀφόροις καὶ ὕλαις ἐξηγρίωτο· φορὰ δ’ ἡμέρων καρπῶν καὶ τέχνης ὄργανον οὐδὲν <ἦν> οὐδὲ μηχανὴ σοφίας· ὁ δὲ λιμὸς οὐκ ἐδίδου χρόνον οὐδ’ ὥρας ἐτησίους σπόρος ὧν τότε

ἀνέμενε. τί θαυμαστόν, εἰ ζῶων ἐχρησάμεθα σαρκὶ παρὰ φύσιν, ὅτ' ἰλὺς ἡσθίετο 'καὶ φλοιὸς ἐβρώθη ξύλου', καὶ 'ἄγρωστιν εὐρεῖν βλαστάνουσαν ἢ φλεῶ' τινὰ ῥίζαν εὐτυχὲς ἦν; βαλάνου δὲ γευσάμενοι καὶ φαγόντες ἐχορεύσαμεν ὑφ' ἡδονῆς περὶ δρῦν τινὰ καὶ φηγόν, ζεῖδωρον καὶ μητέρα καὶ τροφὸν ἀποκαλοῦντες· ἐκείνην [ἦν] ὁ τότε βίος ἐορτὴν ἔγνω, τὰ δ' ἄλλα φλεγμονῆς ἦν ἅπαντα μεστὰ καὶ στυγνότητος. ^[10]

- 994 A ὑμᾶς δὲ τοὺς νῦν τίς λύσσα καὶ τίς οἴστρος ἄγει πρὸς μαιφονίαν, οἷς τοσαῦτα περίεστι τῶν ἀναγκαίων; τί καταψεύδεσθε τῆς γῆς ὡς τρέφειν μὴ δυναμένης; τί τὴν θεσμοφόρον ἀσεβεῖτε Διήμητραν καὶ τὸν ἡμερίδην καὶ μειλίχιον αἰσχύnete Διόνυσον, ὡς οὐχ ἱκανὰ παρὰ τούτων λαμβάνοντες; οὐκ αἰδεῖσθε τοὺς ἡμέρους καρποὺς αἵματι καὶ φόνῳ μιγνύοντες; ἀλλὰ δράκοντας ἀγρίους καλεῖτε καὶ παρδάλεις καὶ λέοντας, αὐτοὶ δὲ μαιφονεῖτ' εἰς ὠμότητα καταλιπόντες ἐκείνοις οὐδέν· ἐκείνοις μὲν γὰρ ὁ φόνος τροφή, ὑμῖν δ' ὄψον ἐστίν'. ^[10]
- 994 B *** Οὐ γὰρ δὴ λέοντάς γ' ἀμυνόμενοι καὶ λύκους ἐσθίομεν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐῷμεν, τὰ δ' ἀβλαβῇ καὶ χειροῇ καὶ ἄκεντρα καὶ νωδὰ πρὸς τὸ δακεῖν συλλαμβάνοντες ἀποκτινύομεν, ἅ νῆ Δία καὶ κάλλους ἔνεκα καὶ χάριτος ἢ φύσις ἔοικεν ἐξενεγκεῖν. *** Ὅμοιον ὡς εἴ τις τὸν Νεῖλον ὁρῶν πλημμυροῦντα καὶ τὴν χώραν ἐμπιπλάντα γονίμου καὶ καρποφόρου ρεύματος μὴ τοῦτο θαυμάζοι τοῦ φερομένου, τὸ φυτάλιμον καὶ εὐφορον τῶν ἡμερωτάτων καὶ βιωφελεστάτων καρπῶν, ἀλλ' ἰδὼν που καὶ κροκόδειλον ἐννηχόμενον καὶ ἀσπίδα κατασυρομένην καὶ μύας, ἄγρια ζῶα καὶ μιαρά, ταύτας λέγοι τὰς αἰτίας τῆς μέμψεως κατὰ τῆς τοῦ πράγματος ἀνάγκης ἢ νῆ Δία τὴν γῆν ταύτην καὶ τὴν ἄρουραν ἀποβλέψας ἐμπεπλησμένην ἡμέρων καρπῶν καὶ βρίθουσιν ἀσταχύων, ἔπειθ' ὑποβλέψας που τοῖς ληίοις τούτοις καὶ πού τινος αἴρας στάχυν <έν> ἰδὼν καὶ ὀροβάγχην, εἴτ' ἀφείς ἐκεῖνα καρποῦσθαι καὶ ληΐζεσθαι μέμφοιτο περὶ τούτων. ^[5]
- 994 C τί οὖν, εἰ καὶ λόγον ῥήτορος ὁρῶν ἐν δίκη τινὶ καὶ συνηγορίᾳ πληθύνοντα καὶ φερόμενον ἐπὶ βοηθείᾳ κινδύνων ἢ νῆ Δί' ἐλέγχῳ καὶ κατηγορίᾳ τολμημάτων καὶ ἀποδείξεων, ῥέοντα δὲ καὶ φερόμενον οὐχ ἀπλῶς οὐδὲ λιτῶς, ἀλλ' ὁμοῦ πάθεσι πολλοῖς μᾶλλον δὲ παντοδαποῖς, εἰς ψυχὰς ὁμοίως πολλὰς καὶ ποικίλας καὶ διαφόρους τῶν ἀκρωμένων ἢ τῶν δικαζόντων, ἃς δεῖ τρέψαι καὶ μεταβαλεῖν ἢ νῆ Δίαπραῦναι καὶ ἡμερῶσαι καὶ καταστήσαι, εἴτα παρεῖς τοῦτο τοῦ πράγματος ὁρᾶν καὶ μετρεῖν τὸ φύλαιον καὶ ἀγώνισμα, παραρρήσεις ἐκλέγοι, ἃς κατιῶν ὁ λόγος συγκατήνεγκε τῇ ῥύμῃ τῆς φορᾶς, συνεκπεσοῦσας καὶ παρολισθοῦσας τῷ λοιπῷ τοῦ λόγου; καὶ δημηγόρου τινὸς ὁρῶν *** Ἀλλ' οὐδὲν ἡμᾶς δυσωπεῖ, οὐ χροᾶς ἀνθηρόν εἶδος, οὐ φωνῆς ἐμμελοῦς πιθανότης, οὐ πανουργία ψυχῆς, οὐ τὸ καθάριον ἐν διαίτῃ καὶ περιττὸν ἐν συνέσει τῶν ἀθλίων, ἀλλὰ σαρκιδίου μικροῦ χάριν ἀφαιρούμεθα ψυχὴν, ἡλίου φῶς, τὸν τοῦ βίου χρόνον, ἐφ' ᾧ γέγονε καὶ πέφυκεν. ^[10]
- 994 E εἴθ' ἃς φθέγγεται καὶ διατρίζει φωνὰς ἀνθρώπους εἶναι δοκοῦμεν, οὐ παραιτήσεις καὶ δεήσεις καὶ δικαιολογίας ἐκάστου λέγοντος 'οὐ παραιτοῦμαι σου τὴν ἀνάγκην ἀλλὰ τὴν ὕβριν· ἵνα φάγῃς ἀπόκτεινον, ἵνα δ' ἥδιον φάγῃς μὴ μ' ἀναίρει.' ὦ τῆς ὠμότητος· δεινὸν μὲν ἐστὶ καὶ τιθεμένην ἰδεῖν τράπεζαν ἀνθρώπων πλουσίων νεκροκόσμοις χρωμένων μαγεύροις καὶ ὀψοποιοῖς, δεινότερον δ' ἀποκομιζομένην· πλείονα γὰρ τὰ λειπόμενα τῶν βεβρωμένων ἐστίν· οὐκοῦν ταῦτα μάτην ἀπέθανεν· ἕτερα δὲ φειδόμενοι τῶν παρατεθέντων οὐκ ἐῷσι τέμνειν οὐδὲ κατακόπτειν, παραιτούμενοι νεκρά, ζώντων δ' οὐκ ἐφείσαντο. ^[5]
- 994 F Ἀλλ' ἄγε παρειλήφαμεν ἐκείνους λέγειν τοὺς ἄνδρας ἀρχὴν ἔχειν τὴν φύσιν *** ὅτι γὰρ οὐκ ἔστιν ἀνθρώπῳ κατὰ φύσιν τὸ σαρκοφαγεῖν, πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν σωμάτων δηλοῦται τῆς κατασκευῆς. οὐδενὶ γὰρ ἔοικε τὸ ἀνθρώπου σῶμα τῶν ἐπὶ σαρκοφαγίᾳ γεγονότων, οὐ γρυπότης χεῖλους, οὐκ ὀξύτης ὄνυχος, οὐ τραχύτης ὀδόντος πρόσεστιν, οὐ κοιλίας εὐτονία καὶ

πνεύματος θερμότης τρέψαι καὶ κατεργάσασθαι δυνατὴ τὸ βαρὺ καὶ κρεῶδες· ἀλλ' αὐτόθεν ἡ φύσις τῇ λειότητι τῶν ὀδόντων καὶ τῇ σμικρότητι τοῦ στόματος καὶ τῇ μαλακότητι τῆς γλώσσης καὶ τῇ πρὸς πέψιν ἀμβλύτητι τοῦ πνεύματος ἐξόμνυται τὴν σαρκοφαγίαν. ^[5]

995 A εἰ δὲ λέγεις πεφυκέναι σεαυτὸν ἐπὶ τοιαύτην ἐδωδήν, ὃ βούλει φαγεῖν πρῶτον αὐτὸς ἀπόκτεινον, ἀλλ' αὐτὸς διὰ σεαυτοῦ, μὴ χρησάμενος κοπίδι μηδὲ τυμπάνῳ τινὶ μηδὲ πελέκει· ἀλλ', ὡς λύκοι καὶ ἄρκτοι καὶ λέοντες αὐτοί, ὅσα ἐσθίουσι, φονεύουσιν, ἄνελε δῆγματι βοῦν ἢ στόματι σὺν, ἢ ἄρν' ἢ λαγῶν διάρρηξον καὶ φάγε προσπεσὼν ἔτι ζῶντος, ὡς ἐκεῖνα. ^[10]

995 B εἰ δ' ἀναμένεις νεκρὸν γενέσθαι τὸ ἐσθιόμενον καὶ δυσωπεῖ σε παροῦσα ψυχὴ ἀπολαύειν τῆς σαρκός, τί παρὰ φύσιν ἐσθίεις τὸ ἄψυχον; ἀλλ' οὐδ' ἄψυχον ἄν τις φάγοι καὶ νεκρὸν οἷόν ἐστιν, ἀλλ' ἔψουσιν ὅπτῳσι μεταβάλλουσι διὰ πυρὸς καὶ φαρμάκων, ἀλλοιοῦντες καὶ τρέποντες καὶ σβεννύοντες ἡδύσμασι μυρίοις τὸν φόνον, ἴν' ἡ γεῦσις ἐξαπατηθεῖσα προσδέξῃται τὸ ἀλλότριον. καίτοι χάριέν γε τὸ τοῦ Λάκωνος, ὃς ἰχθυδίων ἐν πανδοκείῳ πριάμενος τῷ πανδοκεῖ σκεῦσαι παρέδωκεν· αἰτοῦντος δ' ἐκείνου τυρὸν καὶ ὄξος καὶ ἔλαιον, 'ἀλλ' εἰ ταῦτ' εἶχον' εἶπεν 'οὐκ ἂν ἰχθὺν ἐπριάμην'. ^[10]

995 C ἡμεῖς δ' οὕτως ἐν τῷ μιαίφόνῳ τρυφῶμεν, ὥστ' ὄψον τὸ κρέας προσαγορεύομεν, εἴτ' ὄψων πρὸς αὐτὸ τὸ κρέας δεόμεθα, ἀναμιγνύντες ἔλαιον οἶνον μέλι γάρον ὄξος ἡδύσμασι Συριακοῖς Ἀραβικοῖς, ὥπερ ὄντως νεκρὸν ἐνταφιάζοντες. καὶ γὰρ οὕτως αὐτῶν διαλυθέντων καὶ μαλαχθέντων καὶ τρόπον τινὰ προσαπέντων ἔργον ἐστὶ τὴν πέψιν κρατῆσαι, καὶ διακρατησάσης δὲ δεινὰς βαρύτητας ἐμποιεῖ καὶ νοσώδεις ἀπεψίας. Διογένης δ' ὦμόν φαγεῖν πολὺπουν ἐτόλμησεν, ἵνα τὴν διὰ τοῦ πυρὸς ἐκβάλλῃ κατεργασίαν τῶν κρεῶν· καὶ πολλῶν περιεστώτων αὐτὸν ἀνθρώπων, ἐγκαλυψάμενος τῷ τρίβῳ καὶ τῷ στόματι προσφέρων τὸ κρέας 'ὕπερ ὕμῶν' φησὶν 'ἐγὼ παραβάλλομαι καὶ προκινδυνεύω. ^[5]

995 D 'καλόν, ὦ Ζεῦ, κίνδυνον· οὐ γάρ, ὡς Πελοπίδας ὑπὲρ τῆς Θηβῶν ἐλευθερίας ἢ ὡς Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων ὑπὲρ Ἀθηναίων, προεκινδύνευσεν ὁ φιλόσοφος ὦμῳ πολὺποδι διαμαχόμενος, ἵνα τὸν βίον ἀποθηριώσῃ; οὐ τοίνυν μόνον αἱ κρεοφαγίαι τοῖς σώμασι γίνονται παρὰ φύσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς ὑπὸ πλησμονῆς καὶ κόρου παχύνουσιν· οἶνος γὰρ καὶ σαρκῶν ἐμφορήσεις σῶμα μὲν ἰσχυρὸν ποιεῖουσιν καὶ ῥωμαλέον, ψυχὴν δὲ ἀσθενέα. ^[10]

995 E 'καὶ ἵνα μὴ τοῖς ἀθληταῖς ἀπεχθάνωμαι, συγγενέσι χρῶμαι παραδείγμασι· τοὺς γὰρ Βοιωτοὺς ἡμᾶς οἱ Ἀττικοὶ καὶ παχεῖς καὶ ἀναισθήτους καὶ ἡλιθίους μάλιστα διὰ τὰς ἀδηφαγίας προσηγόρευον· 'οὗτοι δ' αὖ σὺς *** καὶ ὁ Μένανδρος (fr. 748 Koerte) οἱ γνάθους ἔχουσι,' καὶ ὁ Πίνδαρος (Ol. VI 89 sq.) 'γνῶναί τ' ἔπειτα *** 'αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη' κατὰ τὸν Ἡράκλειτον (B 118)· οἱ κενοὶ πίθοι κρουσθέντες ἡχοῦσι, γενόμενοι δὲ πλήρεις οὐχ ὑπακούουσι ταῖς πληγαῖς· τῶν χαλκωμάτων τὰ λεπτὰ τοὺς ψόφους ἐν κύκλῳ διαδίδωσιν, ἄχρις οὗ ἐμφράξῃ καὶ τυφλώσῃ <τις> τῇ χειρὶ τῆς πληγῆς περιφερομένης ἐπιλαμβανόμενος ὀφθαλμὸς ὕγροῦ πλεονάσαντος ἀναπλησθεὶς μαραυγεῖ καὶ ἀτονεῖ πρὸς τὸ οἰκεῖον ἔργον· τὸν ἥλιον δι' αἶρος ὕγροῦ καὶ πληθὸς ἀναθυμιάσεων ἀπέπτων ἀθροίσαντος οὐ καθαρὸν οὐδὲ λαμπρὸν ἀλλὰ βύθιον καὶ ἀχλυώδη καὶ ὀλισθάνοντα ταῖς αὐγαῖς ὀρώμεν. ^[5]

995 F οὕτω δὲ καὶ διὰ σώματος θολεροῦ καὶ διακόρου καὶ βαρυνομένου τροφαῖς ἀσυμφύλοις πᾶς' ἀνάγκη τὸ γάνωμα τῆς ψυχῆς καὶ τὸ φέγγος ἀμβλύτητα καὶ σύγχυσιν ἔχειν καὶ πλανᾶσθαι καὶ φέρεσθαι, πρὸς τὰ λεπτὰ καὶ δυσθεώρητα τέλη τῶν πραγμάτων αὐγὴν καὶ τόνον οὐκ ἐχούσης. ^[5]

996 A Χωρὶς δὲ τούτων ὁ πρὸς φιланθρωπίαν ἐθισμὸς οὐ δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι; τίς γὰρ ἂν ἀδικήσειεν ἄνθρωπον οὕτω πρὸς ἀλλότρια καὶ ἀσύμφυλα διακείμενος [καί] πράως καὶ φιλανθρώπως; ἐμνήσθην δὲ τρίτην ἡμέραν διαλεγόμενος τὸ τοῦ Ξενοκράτους (fr. 99 H.), καὶ

ὅτι Ἀθηναῖοι τῷ ζῶντι τὸν κριὸν ἐκδείραντι δίκην ἐπέθηκαν· οὐκ ἔστι δ', οἶμαι, χείρων ὁ ζῶντι βασανίζων τοῦ παραιρουμένου τὸ ζῆν καὶ φονεύοντος, ἀλλὰ μᾶλλον, ὡς ἔοικε, τῶν παρὰ συνήθειαν ἢ τῶν παρὰ φύσιν αἰσθανόμεθα. ^[10]

996 B καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖ κοινότερον ἔλεγον· τὴν δὲ μεγάλην καὶ μυστηριώδη καὶ ἄπιστον ἀνδράσι δεινοῖς, ἧ φησιν ὁ Πλάτων (Phaedr. 245c), καὶ θνητὰ φρονοῦσιν ἀρχὴν τοῦ δόγματος ὁκνῶ μὲν ἔτι τῷ λόγῳ κινεῖν, ὥσπερ ναῦν ἐν χειμῶνι ναύκληρος ἢ μηχανὴν αἶρειν ποιητικὸς ἀνὴρ ἐν θεάτρῳ σκηνῆς περιφερομένης. οὐ χεῖρον δ' ἴσως καὶ προανακρούσασθαι καὶ προαναφωνῆσαι τὰ τοῦ Ἐμπεδοκλέους *** ἀλληγορεῖ γὰρ ἐνταῦθα τὰς ψυχάς, ὅτι φόνων καὶ βρώσεως σαρκῶν καὶ ἀλληλοφαγίας δίκην τίνουσai σώμασι θνητοῖς ἐνδέδονται. ^[10]

996 C καίτοι δοκεῖ παλαιότερος οὗτος ὁ λόγος εἶναι· τὰ γὰρ δὴ περὶ τὸν Διόνυσον μεμυθευμένα πάθη τοῦ διαμελισμοῦ καὶ τὰ Τιτάνων ἐπ' αὐτὸν τολμήματα γευσασμένων τε τοῦ φόνου κολάσεις [τε τούτων] καὶ κεραυνώσεις, ἡνιγμένος ἐστὶ μῦθος εἰς τὴν παλιγγενεσίαν· τὸ γὰρ ἐν ἡμῖν ἄλογον καὶ ἄτακτον καὶ βίαιον οὐ θεῖον ἀλλὰ δαιμονικὸν οἱ παλαιοὶ Τιτᾶνας ὠνόμασαν, [καὶ] τοῦτ' ἔστι κολαζομένους καὶ δίκην τίνοντας. ^[5]